

## SOCIÁLNÍ PEDAGOG A JEHO POTŘEBNOST Z POHLEDU UČITELE

### SOCIAL EDUCATOR AND THEIR NECESSITY FROM THE TEACHER'S PERSPECTIVE

**Tereza Hormandlová<sup>1</sup>, Jan Šmída<sup>2</sup>, Tomáš Čech<sup>2</sup>**

<sup>1</sup> Katedra speciální a inkluzivní pedagogiky, Pedagogická fakulta, Masarykova Univerzita, Brno

<sup>2</sup> Ústav pedagogiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc

#### **Abstrakt**

České školství čelí výzvám spojeným s nadměrným pracovním zatížením pedagogů, přičemž více než polovina učitelů pociťuje dlouhodobý stres vedoucí k vyhoření. Jedním z možných řešení je role sociálního pedagoga, který poskytuje podporu učitelům a metodicky je vede. Výzkum provedený mezi 1 610 učiteli základních škol v ČR, kde sociální pedagog nepůsobí, zkoumal vliv velikosti obce a školy na motivaci učitelů ke zřízení pozice. Statistická analýza neprokázala významný vliv těchto faktorů. Zájem o zřízení pozice byl vysoký nehledě na uvedené faktory. Z výsledků výzkumu je zřejmá plošná potřeba základních škol zavést pozici sociálního pedagoga.

***Klíčová slova:*** sociální pedagog, základní škola, syndrom vyhoření, učitel

#### **Abstract**

The Czech education system is facing challenges related to excessive workload for teachers, with more than half of teachers experiencing long-term stress leading to burnout. One possible solution is the role of the social educator, who provides support and guidance to teachers. Research carried out among 1 610 teachers at elementary schools with no social educators examined the impact of the size of the municipality and school on teachers' motivation to establish the position. Statistical analysis showed no significant influence of these factors. Interest in establishing a position was high regardless of these factors. From the research results, there is a widespread need for elementary schools to establish a social educator position.

***Keywords:*** social educator, basic school, burnout syndrome, teacher

## 1 ÚVOD

Z dosavadních výsledků výzkumu (Šmída & Čech, 2023) jsme předpokládali, že učitelé působící na větších základních školách (dle počtu žáků) a ve větších obcích budou mít vyšší tendence usilovat o zřízení pozice sociálního pedagoga. Vzhledem ke skutečnosti, že v menších obcích jsou zřizovány zpravidla menší školy, je pravděpodobné, že s pozicí sociálního pedagoga a její náplní nemají takové zkušenosti. Navíc školy do 180 žáků nemají nárok na financování podpůrných pozic z operačních programů a často tak nemají pozici, která by cílila na palčivé výzvy dané školy.

## 2 TEORIE

Českým školstvím v současné době rezonují velmi náročné podmínky pro uskutečňování funkčního edukačního procesu. Pedagogičtí pracovníci jsou často přetíženi a v riziku syndromu vyhoření. Pětina z nich trpí fyzickým vyčerpáním (SYRI, 2023). Z jiné studie je přitom zřejmé, „že alarmujících 53,2 % učitelů uvádí, že jejich práce je pro ně zdrojem dlouhodobého stresu vedoucímu k vyhoření.“ (Ptáček a kol., 2018).

Významným opěrným bodem pro pedagogické pracovníky se může stát sociální pedagog. Tento odborník – neučitelský pedagogický pracovník, má ve školním prostředí odlišnou roli než běžní učitelé (Storø, 2013). Dle Šmídy a kol. (2024) poskytuje pedagogickým pracovníkům podporu, iniciuje jejich profesní rozvoj či jim nabízí průběžné konzultace. Mj. metodicky vede pedagogické pracovníky při práci se specifickými skupinami žáků. Tím usiluje o zmírnění zátěže a stresu mezi pedagogy.

## 3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Výzkum byl realizován prostřednictvím dotazníkového šetření (dotazník vlastní konstrukce ověřený na základě předvýzkumu) mezi učiteli základních škol v ČR, na nichž nepůsobí sociální pedagog. Bylo osloveno 11 859 učitelů (n1) z 436 českých základních škol. Tyto školy byly vybrány systematickým výběrem. Ze seznamu českých základních škol byla vybrána každá desátá škola. Obdrželi jsme 1 610 odpovědí (n2), což představuje odpovědní míru přibližně 14 %. Sběr

dat probíhal v červnu 2024. Byl použit chí-kvadrát test nezávislosti. Cílem bylo zjistit, zda má velikost školy a obce vliv na potřebu učitelů zřídit na jejich škole pozici sociálního pedagoga.

$H_{A1}$ : Učitelé ze škol ve větších obcích více podporují zřízení pozice sociálního pedagoga než učitelé z menších obcí.

$H_{A2}$ : Učitelé na větších školách více podporují zavedení sociálního pedagoga než učitelé na menších školách.

## 4 VÝSLEDKY/OČEKÁVÁNÉ VÝSLEDKY

Předpoklad ( $H_{A1}$ ), že učitelé z větších obcí více podporují zřízení sociálního pedagoga, se nepotvrdil. Podpora je vysoká napříč všemi kategoriemi velikosti obcí (81,4–87,4 %), avšak bez jasného trendu. Statistická analýza ( $\chi^2$  test,  $p=0,117$ ) ukázala, že rozdíly mezi kategoriemi nejsou významné. Velikost obce tedy neovlivňuje postoj učitelů k zavedení této pozice.

Hypotéza ( $H_{A2}$ ), že učitelé z větších škol více podporují zřízení sociálního pedagoga, se nepotvrdila. Podpora byla vysoká ve všech velikostních kategoriích škol (81,3–85,3 %), přičemž mezi menšími a většími školami nebyly významné rozdíly. Statistická analýza ( $\chi^2$  test,  $p=0,741$ ) ukázala, že velikost školy nehraje zásadní roli v postoji učitelů k této otázce.

Velikost obce ani školy neovlivňuje postoj učitelů k zavedení sociálního pedagoga. Podpora je vysoká napříč kategoriemi, avšak bez statisticky významných rozdílů. Výsledky naznačují, že potřeba sociálního pedagoga je vnímána plošně, nezávisle na velikosti školy či obce.

## 5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Předpokládali jsme, že ve větších školách a obcích bude vyšší podpora zavedení sociálního pedagoga, jelikož mohou čelit širšímu spektru či intenzitě problémů, jako je šikana, rizikové chování, složitější inkluze či individuální přístup, a zároveň budou lépe informovány o této profesi. Výsledky však ukázaly, že faktory jako velikost obce nebo školy nemají statisticky významný vliv. Podpora byla vysoká napříč kategoriemi, což naznačuje, že potřeba této pozice je vnímána univerzálně. Výsledky tak podporují systémové zavedení pozice bez ohledu na velikost školy či obce. Dříve realizovaný výzkum (Šmída & Čech, 2023)

poukazoval na skutečnost, že sociální pedagogové působí spíše na větších základních školách ve větších obcích. To může být způsobeno lepšími podmínkami škol s vyšším počtem žáků.

## PODĚKOVÁNÍ

Realizace výzkumu a publikování příspěvku bylo podpořeno projektem IGA\_PdF\_2025\_037 s názvem *Sociální pedagog a jeho přínos škole z perspektivy učitele*.

## 6 LITERATURA

- Ptáček, R., Vňuková, M., Raboch, J., Smetáčková, I., Harsa, P., & Švandová, L. (2018). SYNDROM VYHOŘENÍ A ŽIVOTNÍ STYL UČITELŮ ČESKÝCH ZÁKLADNÍCH ŠKOL. *Česká a slovenská psychiatrie*, 114(5).
- Storø, J. (2013). *Practical social pedagogy: Theories, values and tools for working with children and young people*. The Policy Press.
- SYRI. (2023). *Pětina pedagogů trpí fyzickým vyčerpáním*. <https://www.syri.cz/tiskove-zpravy/petina-pedagogu-trpi-fyzickym-vycerpanim>
- Šmída, J., & Čech, T. (2023). Sociální pedagogové v českých školách. *Sociální pedagogika*, 11(2).  
[https://soced.cz/wp-content/uploads/2023/11/SocEd\\_November\\_2023.pdf](https://soced.cz/wp-content/uploads/2023/11/SocEd_November_2023.pdf)
- Šmída, J., Čech, T., Hormandlová, T., & Jůvová, A. (2024). *Sociální pedagog a jeho role v kontextu potřeb základních škol*. Vydavatelství Univerzity Palackého.